

waar zijn djakarta's fidalgo's?

Haast ongemerkt is in Djakarta de vlieger-tijd ingetreden. Wie niet goed oplet, merkt er nauwelijks wat van. Je moet er speciaal voor omhoog kijken, hoor. En wie kijkt er in de moderne tijd nog naar de hemel? Sinds een oud en typisch "Indisch" gebruik, het namiddaguurtje op het platte, verdwenen is, weet men niet meer hoe een wonderkleurige tropische zonsondergang er uit ziet. Men weet ook niet meer, waar aan de briljante nachthemel Scorpio, Orion en het Zuiderkruis te vinden zijn. Men mist alleen de vooroorlogse neonlichten. En in de vliegertijd mist men de sensationeel bewogen luchten boven Djakarta niet.

Toch is Djakarta sinds de oorlog in inwonertal verdubbeld. Er moeten dus nog eens zoveel jongelui zijn als vroeger. En deze jongelui hadden het leven in de stad aanmerkelijk kunnen beïnvloeden. Had een kwart eeuw terug de vliegertijd Djakarta in haar ban, dan bewogen wij, Fidalgos of the street, de fel-azuren luchten. Duizenden en nog eens duizenden vliegers stonden sidderend in het smeltend blauw; kunstvliegers en vechtvliegers.

Onder de kunstvliegers domineerden de oeleran, de kodokkan, de ikanan, de merakan en de suangan (slang, kikker, vis, pauw en brom-vliegers). De laatste brachten door een strak gespannen vezel een brommend geluid voort, dat in onze jongensoren klonk als orgelmuziek. Langs de draden van deze kunstvliegers schoten de koepoe'-koepoe's omhoog, kunstig gebouwde vlinders die door de wind naar de vlieger toe gestuwd werden. Boven klaptten ze toe en schovendan weer naar beneden, vaak een tros dwarrelende bonte papiersnippers loslatend.

Op een geheel ander terrein bewogen zich de vechtvliegers, die altijd van de eenvoudigste opzet waren: een gewone ruit. Sommige vechters prefereerden een "sinting" een vierkante vlieger met een hoge kop, maar over het algemeen werden vorm en uitvoering opgeofferd aan de vechtdoelmatigheid: een vechtvlieger moest gehoorzaam zijn en op de kleinste aanwijzing van de hand kunnen duiken, zigzaggen, rondtollen en zwenken. Er werd altijd verwoed gevochten. Twee aan elkaar gewaagde vechtvliegers verdwenen soms al doorvierend aan de kim. Maar meestal werd de strijd op korter

en heftiger wijze beslist.

Vermaarde vechters bewogen zich door de lucht als rovers, haaien of tijgers, roekeloos aanvallend, soms zich vermetel werpend in een hele bos vliegers tegelijkertijd, links en rechts sabelhouwend en triomferend weer opstijgend terwijl de verslagenen ruggelings achterover stortten en ontzield wegdreven op de wind. Een andere keer versloeg je twee, drie tegenstanders achter elkaar in een enerverend gevecht en overviel een vierde je vóór je er erg in had en ging je tragisch, maar roemrijk ten onder. In de lucht waren al de miljoenen variaties van vechtkunst sinds het bestaan der wereld.

Er was een sensationele geladenheid in de lucht, die zich mededeelde aan de stad, waar op alle trottoirs en pleinen troepjes vliegeraars stonden, intens starend in de lucht, er waren veten en buurtgevechten om een vliegerkampioenschap, er waren bloeddoerstige vliegerpiraten: de boewaja-lajangans.

Het is bovenal een uniek Indonesisch vermaak, duizendmaal echter en eigener dan welk politiek programma ook. Het was bovenal een tjap dat wij, de Jeugd, drukten op Djakarta. Of de stad wou of niet. Wat hielpen dreigementen van ouders, vermaningen van onderwijzers? Een van onze schoolmeesters noemde vliegertijd een verlate en verdwaalde, maar absoluut authentieke plaag uit het oude Egypteland. Als de vliegertijd eenmaal goed op gang was, raakten duizenden eerbare ouwelui er ook door aangetast, de vader welteverstaan. Voor moeders bleef de vliegertijd een ramp. Maar de vechtvliegerij was een te belangrijk maatschappelijk instituut om er moederverdriet al te serieus voor te nemen. Het maken van vechtvliegers en het prepareren van glastouw hield duizenden en duizenden burgers maanden lang bezig en verschafte honderden een goede bron van inkomen: de waroengs hingen altijd vol met dikke pakketten bonte vechtvliegers.

Het hele straatbeeld van Djakarta werd er grondig door veranderd. Niet alleen was de lucht van een kermisachtige en opwindende bewogenheid, maar ook bomen, telegraafpalen, lichtmasten en draden, huizen en zelfs de tram, waren in een feestkleed gestoken van vliegers en vliegerresten. Verder hingen daar als langstelige vruchten